

Myöhäinen nuoruuteni

Runoja

Marita Timonen-Piipponen

Pro gradu -tutkielman taiteellinen osa

Kirjoittamisen maisteriopinnot

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

2013

SISÄLLYS

I Vuodet putoilevat sanoina pois 4

No Man is an Island 5

Valot jäävät 1-2 6 - 7

Peruspiirustuksen päiväkurssi 8

Mehiläisvahaverhot 9

Kaikesta huolimatta rohkaisevasti 10

Vihreä yö 11

II Etsin niille paikkaa kauan 12

Afrikan talvi 13 - 17

Epäilyksen torso 18

Uskallus 19

Omenoita, lunta 20

Myöhäinen nuoruuteni 21

Valkoinen huone 22

Talven kirkkaus 23

III Kotiin itsesi luo 24

Matkatoverit 25

Matka 26

Syysaamuna sumu nousee lammen pintaan 27

Harras humina metsäpolulla 28

IV Tapahtuu kuitenkin 29

Carpe diem 30

Tahdon tehdä työni 31

Mapit pursuavat yli 32

V Esivanhempamme asuvat meissä 33

Kanervia ja juhannuskukkia 34

Merten rannoilla 35 - 36

Keskiyöllä 37 - 38

Abgefeuert Keramik 39

Yksinäinen silkkikenkä 40 - 41

VI Tänään ja tästä lähtien 42

Vaeltelemme Arboretumissa 43

Yksinäisyys poistui 44

Rakastetulle kaksikymmentä vuotta sitten 1-3 45 - 47

Oksien lomitse aurinkoon 48

Mutta eräänä yönä, monen vuoden jälkeen 49

Kevätaamuna 50

Parthenon katselee yli vuorien 51

I

Vuodet putoilevat sanoina pois

No Man is an Island

Kaisla nuolaisee haavan sormeeni
veri tipahtelee veteen
ja hiljalleen siitä muodostuu
kuvioita

soudan kauemmas
jostain kuuluu kuovin riipaiseva huuto
saari on yksin, mutta se kutsuu ja odottaa

vilkaisen rantaan: isoisan
venevaja näyttää vanhukselta
pärehatun alla

ja siellä missä viljellään ruista,
edesmennyt, mutta iloinen
henkilöjuna puksuttaa kylätiellä

muutan kesäksi saareen
heittäydyn, toivon tähtitaivaan
Kun järveltä tuulee
ja sadepisarat rimpuilevat oksissa,
selailen teltassa erään päiväkirjan hauraita sivuja

Valot jäävät

1.

Suruni ei ollut musta sateenkaari,
eikä violetti lupiinipelto
moottoritien rampin reunassa.
Mutta punaista siinä oli.
Ja lähestyvistä ukonilmasta kuvastuivat
järven ylle kaikki tunteet.

Pysähdyimme odottamaan
hautausmaan parkkipaikalle,
sillä raekuuro pommitti konepeltiä.
Muistelin pääsiäislauantaita:
jää ritisi kuin kellarinovea olisi raotettu.

Se anteeksiannon kesä oli ensin,
ja talvikin.
Eikä suruni ollut lupiinipelto,
mutta se hehkui punaista kuin
kupari tulella.

2.

Seisoin kerran tienristeyksessä.

Maalasin takkisi värisen illan, sattumalta.

Sen sävy oli pihkantahmeiden hiirenkorvien.

Olet vihdoinkin tullut.

Nyt syreenit tuoksuvat

ja valot jäävät odottamaan.

Asettelen kukkaset

kuparikattilaan,

lasken sen ylimmälle rappuselle.

Kesken kaiken

käväisee mielessäni kesä,

se, jolle annoin kaiken anteeksi.

Peruspiirustuksen päiväkurssi

I

Tietoisuus hiilipiirustuksen jäljiltä:

viivoja, pintoja, valoa, varjoja.

Suttuinen säämiskä.

Kaapin päällä Nefertitin rintakuva, kipsiveistos.

Silmämaalin ja rajaukset voi aavistaa,

tai muistaa valokuvista.

II

Nefertiti istuu

pellavavaatteeseen kietoutuneena

miehensä jalkojen juuressa.

Heidän tyttärensä liehuttavat palmunoksia.

Palvelijat hakevat tuoreen aamun

Theban toreilta.

Kuninkaan päävaimolla on valtaa.

III

Tuli loimuaa.

Ripustan piirustuksen seinälle.

Vuodet putoilevat

sanoina pois.

Katselen tummenevaa hiillosta:

Nefertiti maalaa silmäkulmiaan

kuparikuvastimen edessä.

Mehiläisvahaverhot

Ripustan ikkunaan
mehiläisvahan kanssa värjätyt verhot.

Olen huuhtonut tarpeeksi kauan
keskeneräisyyttä.

Kun saavun kotiin,
äitisi löytää pihalta neliapilan.

Nukumme huoneessa,
joka on maalattu
aurionkukan keltaisella ja sammalenvihreällä.

Yö tässä huoneessa on
pimeämpi kuin missään,

ja meidän on täällä helppo nukkua.

Uppoan mehiläisvahaverhojen
turvalliseen menneisyyteen.
Aamulla asettelen apilanlehden
muistojeni sivuille.

Kaikesta huolimatta rohkaisevasti

Kylmä, valkoinen turkki on riisuttu,
ja maa on sen jäljiltä vereslihalla.
Soliseva pilkahdus keltaista.
Korkeuksiin kohoaa
koko lämpenevän maan ja vesien sinfonia.

Taakse jäivät talven taistelut ja katkerat yrtit.
Kuollut mieheni hymyilee minulle,
kaikesta huolimatta rohkaisevasti.
Pääsiäislammas lohduttaa raadeltua mieltä.
Maa on vielä säikky,
mutta metsäpuro ylistää silti pieniä kiviä,
jotka iloitsevat läpinäkyvästä ja alati muuttuvasta peitteestään.

Kevätillassa jokin sävy
kietoutuu ympärille
kuin silkkivaate.
Mullan tuoksu
ja varhaisen orvokin.
Kumisaappaissa soutuveneeseen.
Antaa kevään vyöryttää kaiken,
ja kevätaamuyönä, kun palaan tansseista,
aurinko sytyttää tulitikkukimpun koillisessa.

Vihreä yö,

tuulessa hunaja

Aamut, jotka kadotin

ja löysin.

Tulkaa, ystävät,

riemuitkaa kanssani:

minä kadotin ja löysin.

II

Etsin niille paikkaa kauan

Afrikan talvi

I

Kukaan Afrikassa

ei tiedä sen syvyyttä.

Järvi on turkoosi kuin kirpputorilta

nappaamani kenkäpari.

Ikävissäni ne kengät löysin,

lohdukseni ne ostin.

Katselen valokuvaa,

jossa seisomme aivan järven rannassa.

Mitä kätkeytyy veden alle?

Pyrstötähdestäkö irronnut meteoriitti?

II

Afrikassa kuu kellottaa selällään,

eikä tähtitaivas ohjaa

suomalaista suunnistajaa.

Ei näy Otavaa, Orionia,

ei Pohjantähteä.

Lampaanvillavällyn alla

katselen yötaivaalle.

Äiti lämmittää vieressä kylkeäni, isä istuu ohjaksissa.

Lumi narskuu jalaksissa.

Vuosia myöhemmin näen

Saturnuksen renkaat ja Jupiterin kuut.

Etsin niille paikkaa kauan, ja lopulta löydänkin.

III

Downtown

Lentokentän hotellista

taksilla Johannesburgiin:

viisikymmenvuotias kuski

on nähnyt lunta

kerran elämässään.

Me olemme ymmärtäväinen yleisö

ja ainoat valkoiset.

Mallinukeilla ja ylpeillä nuorilla naisilla

on turkit ja saappaat,

ja eräällä miehellä villamyssy kesäkuun illassa.

IV

Animals

Sakaalit juoksentelevat

kuin koirat

majatalomme pihamaalla.

Voimani ja aikani riittävät

tähän juuri ja juuri.

Viiden minuutin

ja viiden metrin päästä

seuraamme

sarvikuonon ruokailua pensaikossa.

Safarilla koikkelehtivat

kirahvit ja norsun korvanlehdet

heilahtavat uhkaavasti.

V

Kun olin Afrikassa, kävelin pää alaspäin
maapallon toisella puolen.

Juhannusiltana saunoimme Atlantin rannalla,
ja söimme ostereita Walvis Bayssä.

Hylkeiden selät valuivat vettä,
ja vesi huuhtoi minun ikävääni.

Afrikassa otin liian paljon valokuvia.

Mutta vuosia myöhemmin

näin Saturnuksen renkaat

ja Jupiterin kuut.

Epäilyksen torso

Huura rapsahtelee

lakastuneen

maanpinnan päällä.

Se on jääpitsiä, tärkättyjä

röyhelökauluksia vuosisatojen takaa.

Asteliko joku

pitkin pihamaata?

Asuiko joku täällä?

Huoneessa on vuoroin kylmä,
vuoroin lämmin.

Sytytät tulen
uuniin, katselet liekkejä
mietteliäänä.

Välitätkö minusta,
sillä laitat myös
lämmittimen päälle?
Epäilyksen torso viiltää
ajatuksiani:
kanssasi voisi olla täällä
joku toinen.

Viimeisenä yönä katselen tähtiä:

niitä on enemmän kuin olen koskaan nähnyt.

Uskallus

Marras-, joulu- ja tammikuussa

maa peitellään valkoiseen lakanaan.

Se liehuu joskus tuulessa.

Selviän, kun muistan: tämä menee ohi.

Maaliskuussa

valo voitelee maiseman.

Varovasti huokaisen kuin asettaisin

perintökalleuden paikalleen.

Huhtikuussa tiskirätti

ja odotan taas.

Toukokuussa maa kääritään vihreään:

Nytkö on alettava uskaltaa?

Nytkö haluttava uskaltaa?

Omenoita, lunta

Marraskuun viidentenä
ensilumi sulaa

Luojat asettelevat
utua oksille

Haikeasta halustani
söisin uuniomenaa ja vaniljakastiketta
Valmistimme sitä kotitaloustunnilla,
kolmekymmentäviisi vuotta sitten
Nyt söisin sitä hopeisella jälkiruokalusikalla,
ohutreunaisella

Äiti sai lusikat merkkipäivänä
Perintökalleuksia
Osasin valmistaa
vaniljakastiketta,
mutta sen taidon olen unohtanut
Marraskuuko kuoleman kuukausi?
Tai valmistautumisen?

Kotaloustunnilla
ei salaattia saanut
tarjoiluastiassa enää sekoittaa
Kuin vastasatanut lumi sen pitää olla,
sanoi opettaja

Marraskuussa lumi vielä empii
Muistan paleltuneet omenat koulun pihapuun alla

Myöhäinen nuoruuteni

Annoit minulle
timantein kirjaillun leningin
häpäivääni varten.
Puin sen ylleni.
Kun katselin peilistä,
näin pienen tytön
kotinsa ovella.

Kun olin nuori,
menin tanssitunnille,
jossa 15-vuotiaat tytöt
opettivat foxtrotia
aikuisiksi pukeutuneina.
En oppinut tanssimaan,
mutta seuraavana aamuna
menin kouluun
punaruskeassa nahkahameessa
ja valkoisissa saappaissa.
Sen ainoan kerran.

On myöhäinen nuoruuteni.
Näille rappusille olen tullut.
Onko vieläkin puettava
seitsenkymmenluvun suurikaulustakki
kaiken päälle?
Tiedän timanteista enemmän
kuin jaksan kantaa.

Valkoinen huone

Olemme tapetoineet huoneen

hangen valkoisella.

Valkoiset verhot, matot,

lipasto ja sängynpeite.

Hanki välkehtii maaliskuussa.

Älkööt pimeät mietteet hiipikö

näiden seinien sisäpuolelle.

Älköön nälkäinen mörkö

liippailko nurkissa.

Tai lipaston laatikko kätkekö

kipeästi purevaa liskoa.

Seuraat ikkunasta hiihtäjien värrimistä

järven jäällä. Käännyt.

Katselet, kun nostan hiukseni ylös soljella.

Tulemme toistemme luokse puhtaina

tässä valossa.

Talven kirkkaus

hiuksillasi.

ojennan käteni.

Tänään en tarvitse enempää.

III

Kotiin itsesi luo

Matkatoverit

Maanalaisessa minua vastapäätä istuu

keski-ikäinen rouva koira sylissään.

Hänen vieressään nuori, pitkätukkainen

mies lukee Raamattua.

En saa silmiäni irti koiran

nöyristä kasvoista. Nainen torkkuu.

Olen kysymäisilläni mieheltä,

mitä hän lukee Raamatustaan.

En kysy. Tämä on pitkä matka:

Jotkut puhuvat, jotkut nukkuvat,

jotkut katselevat toisiaan, jotkut ikkunasta ulos.

Matka

Koivut, lepät, pihlajat ja haavat
kuiskaavat ohi kiitäessään:
kotiin itsesi luo.
Antaa soljua vai tarttua?

Kesänraikkaat lehdet kuplivat tuulessa.
Kautta raiskatun maiseman,
ohi ryöstetyn harjun,
läpi kallioleikkauksen, joka pursuaa.
Tämä on välitila. Tiesitkö sen?

Määränpäitä ja asemia,
joissa poiketa. Joskus.

Kohta se on ohi koko matka.
Istahdat laiturille,
ja muistat kuiskeen:
kotiin itsesi luo.

Silloin olet syvä kuin metsälampi.

Syysaamuna sumu nousee lammen pintaan.

Pesen kasvoni.

Vesi ja puiden vastaus valuu

sormieni läpi.

Kuihtuneen kuvan jätän kiville lepäämään.

Harras humina metsäpolulla:

kuusi kokoaa poikasensa.

Pellolla tanssii ja riehakoi lapseton tuuli,

rakentaa pesän.

Hyvästiksi kiedon iloni ja ikäväni kuusen oksaan.

IV

Tapahtuu kuitenkin

Carpe diem

Eikö tuo kuu ja nuo pilvet
ole valoa, sumua, varjoja,
eivätkö

Olkoon

Sanotaan siis:

tämä hetki on valoa, varjoja

Jazzia, arkista elämää

Tämä huone

tulee olemaan vaikeaa luopua siitä

Nuo kirjat

Pitäisi, pitäisi

Opittava on.

Sama levy uudelleen

Pidän siitä ja tästä arjesta

Miksipä ei, ehkä näin

Tahdon tehdä työni.

Otan oppia ihmisistä ja jumalista.

Otan oppia maailman luomisesta.

Jos mitään ei tapahdu,

tapahtuu kuitenkin.

Silloin ostan timantteja

ja sirottelen niitä lapsuuteni puroon.

Mapit pursuavat yli.

Puhumattakaan vaatehuoneesta
tai päivän lehdestä.

Tiskikoneen ääni rauhoittaa:
jokin edistyy.

V

Esivanhempamme asuvat meissä

Kanervia ja juhannuskukkia

I

Ihmiset vievät kanervia haudoille
ja istuttavat niitä parvekkeille.
Sinä valmistat kanervista nukahtamisjuomaa.

Lumen sulaessa kanervat ovat
harmaantunut nainen,
joka kuvittelee
elämänsä jääneen elämättä.

II

Kun kanervat on kauan sitten heitetty pois,
eikä uusia vielä kasva puolukkakankaalla,

juhannuskukat
ojentautuvat pientareella
kuin nuorukainen, joka haalii janoonsa
ohikulkijoiden katseita.

III

Sanot ohimennen,
että hiukseni sädehtivät.

Merten rannoilla

I

Aaltojen aplodit eivät lakkaa.

Nainen kuin Carmen:

kohtalokas ja kevytkenkäinen.

Hän on nähnyt tämän kaiken

valkokankaalla, toivonut kotiinpaluuta.

Kallioiden suojassa hän huutaa suoraa huutoa.

Se on helppoa,

sillä Atlanti ärjyy vielä suurempaan ääneen.

Hän tuo meren lahjan takaisin,

laskee rannan veteen valmiin helmen.

II

Tyhjä parfyymipullo

viruu hiekassa:

Avon California Perfume.

Kaksikymmentäviisi vuotta myöhemmin

tuoksu on lähes haalistunut.

Ikkunan ja pienen, harvan metsän

lävitse näkyy tielle.

Joskus siellä kulkee

ihmisiä, ja koiria.

Nainen kääntelee pulloa kädessään

ja lukee käsinkirjoitetun tekstin:

Välimeren rannalla Italiassa 1987.

III

Katselen käsiäni, jotka hitaasti
muuttuvat ryppyisiksi.

Sillä on väliä, mutta elämäni
suurempaa elokuvaa ei ole.

Eikä tervehdittävien jono koskaan
pääty siellä, missä nuorena kuolleet
miehet ja naiset
tanssivat hidasta valssia.

Keskiyöllä

I

Kirjoitan omenalla
kuninkaan linnan ovenpieleen,
sen röpelöiseen ihoon.
Menemme sisälle
tanssiaisiin,
jossa juuri ovat alkamassa
rakastavaisten kappaleet.

II

Enkelit nojaavat korinttolaisittain
koristeltuihin pylväisiin,
vaihtavat paikkaa,
istuutuvat kirjastoon.
Lasikenkä on asetettu vitriiniin.
Tanssimme parvekkeelle:
You only live twice.
Kuninkaalliset ottavat edelleen
vieraita vastaan,
eikä tervehdittävien jonolla
näytä olevan loppua.

III

Kukaan ei kuule meitä,

kun lähdemme

ja laulamme autossa

Lullaby of birdland.

Mutkassa tulee vastaan

toinen auto.

Väistät nipin napin

ja vuosituhansien tieto

järkyttää

rystysissä, solujen molekyyleissä:

emme ole yksin.

Esivanhempamme asuvat meissä.

Ehkä kuningatar siksi luuli olleensa

mesopotamialainen palvelijatar.

Abgefeuert Keramik

Olen hankkinut saviruukkuja,
dreijattuja, lasitettuja, poltettuja.

Laitan niihin ihmisiä.

Nopeasti kannet kiinni.

Paidanlievettäkään ei saa näkyä,
inahdustakaan kuulua.

Mokomat ruukut, kun eivät pysy käsissä.

Kannet luisuvat auki.

He noljuvat niistä polvilleen, yrittävät konttaamalla pois.

Yksinäinen silkkikenkä

Silkinen tanssikenkä,
paristaan eroon joutunut,
lojuu huvimajassa.
Se muistelee kaikkia menuetteja,
poloneeseja, pyörähdyksiä,
joita se on sirossa jalassa astellut.
Se ikävöi pariaan!
Se pelkää ja kauhistuu:
löytyykö pari enää
milloinkaan?

Se muistaa
kureliivit, turnyyrin ja hajusuolan.
Silkkileninki
turnyyrin päälle,
vaniljaa, kermaa ja fuksiaa.

Pieni orpo poika varastaa torilla kojusta leivän
ja viruu vankilassa.
Mielisairas nainen menettää lapsensa
ja myy itseään.

Tuokiot soljuvat!
Tummiä viinirypäleköynnöksiä

huvimajan ovella.

Puutarhasta kuuluu

flyygelin säveliä:

Trois gnossiennes...

ja nuorten iloisia ääniä.

Mutta kenkä

murehtii.

Yksikätisellä, juopolla miehellä on suuri perhe,

mutta ei työtä. Vaimo pesee ihmisten pyykkejä.

Sokea vanhus istuu sillan kupeessa ryysyissään ja kerjää.

Santarmi tuntee vain oikeuden,

ei armahdusta.

Eikä neidon jalka huoli

yksinäistä silkkikenkää.

VI

Tänään ja tästä lähtien

Vaeltelemme Arboretumissa

Vaeltelemme Arboretumissa.

Me, ja joukko vanhoja mummoja.

Violetin väriset ruusut
ovat meistä hienoja,
myös ne, joiden nimi on ”Peace”.

Mitä me etsimme ruusutarhasta?
Ystävyyttä ainakin.

Kuitenkin haaveilen sinun vielä
tanssittavan minua kuin
tuuli tänään syksyn lehtiä.

Sitten muistamme, että pyörämme
jäivät lukitsematta.
Sinä sanot virnistäen:
”Kohta pari mummoa ajaa tiehensä
meidän pyörillämme.”

Yksinäisyys poistui
ristinsä mukanaan.

Sinä tulit,
ja samalla toit uuden ristin.

Rakastetulle kaksikymmentä vuotta sitten

1.

Mihin minä iltaisin joudun

sinun kanssasi.

Huonekalutkin tuntevat vuosien kaipaukseni.

Jos nyt ojennan käteni,

se saattaa olla myrskyn alku.

Lähdetään rantaan,

katsellaan jäistä vapautuvia vesiä.

2.

Tämä kevään räntä,
sekin kuuluu vain asiaan.
Mikään ei murra mieltäni,
sillä yhdet siniset silmät
ovat minua katselleet.

Tämä onni, tämä rauha,
tämä ilo.
Tämä riutuva odotus.

Talitiaisen tirsutus
on niin ihmeellisen kirkas.

3.

Sinä suutelet, ihanasti kyllä,
mutta et pidä minua kädestä.

Palan vieressäsi

- halusta tuntea sinut paremmin.

Katselen ikkunasta ulos,
ja sanon: milloin nuo lumet sulavat?
Enkä uskalla katsoa sinua silmiin.

Oksien lomitse aurinkoon

Lapsi minussa on leikkinyt aikansa ja
jättänyt valvomaan kesäyöhön.

Kuuletko mustarastaan laulun?

Poimin kaisloja sylini täyteen.

Kumpupilvet kohoavat maisemaan,
ja kaikki on mahdollista.

Avaan lukitun lasioven, hymyilemme toisillemme,
ja hymymme kiiruhtavat oksien lomitse aurinkoon.

Toukokuussa haluan uskaltaa.

Taivaalle ilmestyy sivuaurinko.

Se on kuin sateenkaaren palanen.

Sinä päivänä tulet luokseni hiljaisuudessa.

Mutta eräänä yönä, monen vuoden jälkeen,
sinä tulit takaisin,
annoit minulle punaisen puvun,
pukeuduin siihen, sinä katselit minua
ja sanoit, että olin kaunis.
Me nousimme portaita ylös suureen huoneeseen,
jossa oli antiikkihuonekaluja, ja jossain siinä peilityni järvi.

Ymmärsin, että se oli meidän kotimme.
Ja me tulisimme asumaan siellä aina.

Kevätaamuna

Painan pääni rintaasi vasten.

Heräät, kosketat hiuksiani.

Maailma ulkopuolellamme hytisee.

Jostain kuuluu musiikkia:

wienervalssia.

Jossain hulmahtaa hohtava pitsiverho

maiseman ylle.

Me emme palele, eikä meillä ole kiire.

Kuuntelemme askelia rappukäytävässä.

Kuorit appelsiinin.

Parthenon katselee yli vuorien

Aamu-utuisilla käsivarsillasi
unohdan Ateenan,
jossa aurinko on tuomio keskitaivaalta,
eikä armahdusta edes öisin.
Olympian rauniot tukahduttavat
kaiken paitsi yksinäisyyden.

Ajattelen vuoria, joille vielä kiipeämme.
Horisontissa siintävät orkidealehdot,
vanilja tuoksua ja mustaherukka.
Jatkan matkaa tiistaista torstaihin:
Hellas Express pysähtyy
Thessalonikissa,
Jugoslavian vuoristo
jää lopullisesti taakse.
Sinä olet muisto jostakin,
olet yöt ja päivät, tänään ja tästä lähtien.

Sanot, että olen kuin antiikin jumalatar.
Athene syntyi isänsä päästä
täysissä sotavarusteissa
ja Afrodite meren hedelmänä.
Mutta minä olen totta.